EIROPAS PARLAMENTS 2009 - 2014

Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komiteja

22.3.2012

DARBA DOKUMENTS

par dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumiem attiecībā uz pētniecības un inovācijas pamatprogrammu „Apvārsnis 2020" (2014.–2020. gads)

Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komiteja

Referents: *Christian Ehler*

Vienkāršāka dalība ES pamatprogrammās – pastāvīgs ceļojums

Debates par ES pamatprogrammu vienkāršošanu notiek jau gandrīz kopš ES pētniecības finansēšanas paša sākuma. Pēdējos divus gadus Parlaments atkārtoti lūdzis Komisiju rīkoties, lai vienkāršotu šīs pamatprogrammas un tādējādi uzlabotu ieinteresēto personu piekļuvi ES pētniecības un inovācijas finansējumam un veicinātu šo programmu pievilcību. Parlamenta ziņojumos par 7. pētniecības pamatprogrammas vidusposma novērtējumu (2011/2043(INI)), par pētniecības pamatprogrammu īstenošanas vienkāršošanu (2010/2079(INI)) un par Zaļo grāmatu „No problēmām uz iespējām — virzība uz vienotu stratēģisko satvaru ES pētniecības un inovāciju finansējumam"(2011/2107(INI)) ir minēti daudzi konkrēti ieteikumi un priekšlikumi, kas tagad ir jāiekļauj „Apvāršņa 2020" tiesību aktos.

Papildus pasākumiem, lai racionalizētu pētniecības finansējumu ES līmenī, dalību var ievērojami vienkāršot, izveidojot atbilstošus Finanšu regulas noteikumus un dalības noteikumus. Šajā saistībā referents vēlas vēlreiz uzsvērt to, cik svarīgi ir izveidot vienkāršāku un saskaņotāku Finanšu regulu, ko pašlaik trialogā izskata Parlaments, Komisija un Padome. Viņš cer, ka Parlamenta ierosinātie vienkāršošanas pasākumi tiks pilnībā īstenoti, jo īpaši tie, kuru mērķis ir vienkāršot ar pētniecības un inovācijas finansējumu saistītos noteikumus.

Šajā saistībā referents atzinīgi vērtē „Daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam vienkāršošanas programmu" (COM(2012)0042), kas skaidri apliecina Komisijas stingro apņemšanos vienkāršot dalības noteikumus. Viņš uzskata, ka Komisijas plāns izveidot rezultātu apkopojumu, lai pārraudzītu to, kā tiek īstenota vienkāršošanas programma, var paātrināt lēmumu pieņemšanas procesu. Tomēr viņš ļoti cer, ka Komisijas nodoms „stingri aizstāvēt priekšlikumus par vienkāršošanu" nekavēs Parlamenta un Padomes tiesisko pienākumu patiešām vienkāršot šīs zinātnieku aprindām paredzētās programmas.

Liels pavērsiens vienkāršošanas jomā – vai tas jau sasniegts?

Referents plaši atbalsta Komisijas priekšlikumu par „Dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumiem attiecībā uz „Apvārsni 2020"" kā svarīgu soli, lai risinātu neatliekamos problēmjautājumus, kas ir aktuāli zinātnieku aprindās saistībā ar ES pētniecības un inovācijas finansējumu. Viņš galvenokārt uzsver šādus aspektus:

- izveidot vienotu noteikumu kopumu, kas attiecas uz visu pasākumu finansējumu, kurus saistībā ar *H2020* veic dalībnieki, tostarp *Euratom*, neatkarīgi no tā, kas ir finansēšanas struktūra;

- noteikt mazākas prasības saistībā ar laika reģistrācijas sistēmām (personām, kas strādā tikai pasākuma vajadzībām, laika reģistrācija netiek prasīta (*RfP H2020* 25. pants), vienības izmaksu noteikšana mazo un vidējo uzņēmumu īpašniekiem un citām fiziskām personām (*RfP H2020* 26. pants) utt.);

- plašāk akceptēt dotāciju saņēmēju parasto grāmatvedības praksi;

- PVN iekļaut attiecināmo izmaksu definīcijā;

- izveidot vienotu lietotājdraudzīgu IT platformu, kas nodrošinās dalībniekiem „vienas pieturas risinājumu”;

- nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret pieteikumu iesniedzējiem, neatkarīgi no to reģistrācijas vietas un darbības jomas (*RfP H2020* 6. pants).

Tomēr daži Komisijas priekšlikuma aspekti ir pārāk neskaidri vai pretrunīgi, un tāpēc tie ir jāizskata padziļinātāk. Turpmāk tekstā ir minēti vairāki jautājumi, kas, pēc referenta domām, nākamajās debatēs ir vēlreiz jāpārskata.

Vienota finansējuma likme visiem dalībniekiem

Priekšlikums piemērot vienotu atlīdzināšanas likmi visiem dalībniekiem un to nediferencēt tikai pēc darbības veida — 100+20 % pētniecības pasākumiem vai 70+20 % tirgum tuviem pasākumiem — ir solis pareizajā virzienā, lai vienkāršotu programmas pārvaldību. Tomēr nav skaidrs, kā tieši tās ietekmēs dalībniekus un atbalsta saņēmējus, — tas vēl ir jāprecizē.

Dažu lielāko pētniecības organizāciju sniegtā informācija jau apliecināja to, ka ierosinātās finansējuma likmes dažādi ietekmēs finansējuma vispārējo līmeni atbilstoši iestādes lielumam, pasākumu veidam un netiešajām izmaksām. Tāpēc Komisija ir aicināta izstrādāt parauga aprēķinu kopumu, kas parādītu, kā ierosinātie finansēšanas mehānismi var ietekmēt programmas dalībniekus, un ko varēs izmantot kā pamatu turpmākām izmaiņām šajā jomā.

Noteikti ir jāņem vērā iespēja ļaut konkrētiem dalībniekiem, piemēram, bezpeļņas pētniecības un inovāciju organizācijām vai universitātēm, kurās jau ir pieņemta visu izdevumu uzskaites sistēma, atteikties no vispārīgā parauga, lai tie varētu atlīdzināt izdevumus atbilstoši to faktiskajiem tiešajiem un netiešajiem izdevumiem.

Ir arī jāņem vērā tas, ka šajā priekšlikumā ir noteikta tikai finansējuma maksimālā likme, un tāpēc darba programmas kopējām attiecināmām izmaksām var noteikt zemāku finansējuma likmi. Ir svarīgi precīzi noteikt finansējuma likmes potenciālajiem dalībniekiem, un tāpēc ir jāsamazina šīs neskaidrības un jāpieņem skaidri noteikumi par finansējuma maksimālo likmi.

Zemāku finansējuma likmi var noteikt netiešām darbībām, kurās iesaistīti daudzi attiecīgās nozares pārstāvji, vai darbībām tādās jomās, kam ir paredzēts piešķirt atbalstu, izmantojot jaunos finanšu instrumentus. Finansēšanas noteikumos ir arī jāparedz iespēja izmantot vairāku fondu finansējumu. Šāda vairāku fondu pieeja ir jo īpaši ieteicama projektiem, kas saistīti ar vērienīgiem demonstrējumiem un prasa lielus finanšu līdzekļus.

Finansējums inovācijām

Kopumā pētniecības pasākumu un tirgum tuvu pasākumu finansēšanas līmeņa diferencēšana ir pamatots noteikums. Tomēr ir ļoti ieteicams precīzāk definēt tās uz tirgu orientētās darbības (*RfP H2020* 22. pants), uz kurām attiecas 70+20 % atlīdzināšanas likme, lai nepieļautu pašreizējo noteikumu nepareizu interpretāciju.

Turklāt referents kopumā atzinīgi novērtētu, ja tiktu precizēts jēdziens „inovācija", kā Komisija nākotnē ieplānojusi.

Neatkarīgi no tā zinātnieku aprindās nav saprotams un skaidrs, ar ko atšķiras pētniecības pasākumi un inovācijas (tirgum tuvi pasākumi). Lai veicinātu inovāciju visos sektoros un visu inovācijas ķēdi, ir jāpieņem noteikumi, kas ļautu vienā projektā apvienot dažādus pasākumus, un ir jāļauj noteikt atšķirīgas finansējuma likmes dažādiem kompleksiem darbiem. Diemžēl pašreizējā priekšlikumā trūkst noteiktības šajā jautājumā, tāpēc jānodrošina lielāka juridiskā skaidrība. Šajā saistībā ir arī jāpārbauda tas, vai šie noteikumi vēl vairāk nesarežģīs šo procesu, veidojot konsorciju vai pārvaldot projektus.

Ir juridiski jāprecizē jauno ierosināto instrumentu — jo īpaši veicināšanas balvu un to finanšu instrumentu, kas kādreiz bija RDFM, — ieviešana. Ir jāveic jauno un spēkā esošo instrumentu racionalizācija.

Referents vēlas vēlreiz uzsvērt to, ka, ja Savienība patiešām vēlas ļaut Eiropas inovācijas potenciālam izpausties, svarīgākais aspekts būs „laiks". Vienam no svarīgākajiem vienkāršošanas programmas mērķiem arī turpmāk ir jābūt saīsināt vidējo laiku līdz dotāciju piešķiršanai un izmaksai — un ne tikai tāpēc, lai dalībniekiem samazinātu administratīvo slogu un pārāk lielu neskaidrību, bet arī tāpēc, lai faktiski ļautu pētniekiem ieviest inovācijas. Tas jo īpaši attiecas uz maziem un vidējiem uzņēmumiem.

Plašāka dalība

Mazie un vidējie uzņēmumi

Referents atzinīgi vērtē to, ka dažu konkrētu noteikumu mērķis ir veicināt mazo un vidējo uzņēmumu dalību (piemēram, *RfP H2020* 26. pants, 47. pants un citi panti). Elastīgākiem ir jābūt jo īpaši saistībā ar tiem programmas „Apvārsnis 2020" aspektiem, kas paredz piešķirt finansējumu maziem un vidējiem uzņēmumiem, ņemot vērā īpašos apstākļus, kādos mazie un vidējie uzņēmumi īsteno pētniecības un inovācijas pasākumus. Ir ļoti svarīgi ieviest konkrētus pasākumus, lai ievērojami saīsinātu laiku līdz dotāciju piešķiršanai un izmaksai galvenokārt tiem dalībniekiem, kas pārstāv mazos un vidējos uzņēmumus.

Referents vēlas jo īpaši norādīt uz vidējo uzņēmumu (no 250 līdz 500 darbinieku) nozīmi inovācijas jomā Savienībā. Saskaņā ar statistikas datiem vidējie uzņēmumi, kuros maksimālais darbinieku skaits ir lielāks nekā mazos uzņēmumos, Eiropā ievieš visvairāk inovāciju. Tāpēc „Apvāršņa 2020" finansēšanas instrumentiem ir jānosaka atbilstoši pasākumi, lai ļautu šo uzņēmumu inovācijas potenciālam pilnībā izpausties.

„Kāpnes uz izcilību”

Daži reģioni un dažas dalībvalstis ir pārāk vāji pārstāvētas, un tas ir cieši saistīts ar vajadzību vienkāršot dalību; šis jautājums vienmēr ir bijis aktuāls diskusijās par *FP7*. „Apvārsnis 2020” būs pirmā ES pamatprogramma, kuras mērķis ir risināt šo problēmu un ļaut visu ES dalībvalstu un reģionu pētniecības, attīstības un inovācijas potenciālam pilnībā izpausties. Lai palīdzētu tām valstīm un tiem reģioniem, kas šajā programmā ir pārāk vāji pārstāvēti, virzīties pa „kāpnēm uz izcilību”, šī programma ir jāvienkāršo, izveidojot atbilstošu instrumentu kopumu, kā arī jārada visaptverošas sinerģijas ar struktūrfondiem un citām attiecīgajām ES programmām, turklāt ir vajadzīgs arī saskaņots papildu pasākumu kopums. Referents ļoti labi saprot, ka ar „kāpnēm uz izcilību” saistītie konkrētie pasākumi būs jāīsteno saskaņā ar dalības noteikumiem, lai norādītu, kuri pasākumi vēl ir jāievieš citos „Apvāršņa 2020” paketes tiesību aktos. Lai veicinātu „Apvāršņa 2020”, struktūrfondu un citu atbilstošo ES programmu sinerģiju un papildināmību, būs jāpielāgo dalības noteikumi visās attiecīgajās programmās.

Starptautiskā sadarbība

Referents ir pārliecināts, ka, lai mainītu uzskatus attiecībā uz inovāciju, ir stratēģiski vairāk jāiesaista starptautiskā zinātniski pētnieciskā kopiena. Neviendabīgiem ES partneriem, piemēram, Dienvidāfrikai, no vienas puses, un Dienvidkorejai, no otras puses, ES finansējums ir bijis vienlīdz nepieejams. Tāpēc, lai piesaistītu izcilus pētniekus no visas pasaules, ir ļoti svarīgi arī ievērojami samazināt administratīvo slogu un saīsināt laiku līdz dotāciju piešķiršanai un izmaksai.

Rezultātu izplatīšana

Noteikumi intelektuālā īpašuma tiesību jomā lielā mērā ir saistīti ar pašreizējiem *FP7* noteikumiem, un referents vēlas, lai tā būtu arī turpmāk. Daudz lielāks uzsvars uz rezultātu izmantošanu un izplatīšanu arī atbilst programmas „Apvārsnis 2020” kopējiem mērķiem. Referents uzskata, ka būtībā atvērta piekļuve, publisks avots un patentēšana ir atbilstoši rezultātu izplatīšanas un veicināšanas instrumenti, bet ir ļoti ieteicams uzlabot izpratni par intelektuālā īpašuma tiesībām un veicināt atbalstu šajā jomā.

Ir labāk jāsaskaņo „Apvāršņa 2020” noteikumi intelektuālā īpašuma tiesību jomā. Lai saglabātu tiesiskā regulējuma elastīgumu, ir jāregulē daži dotāciju nolīgumu aspekti. Tomēr ir jārīkojas piesardzīgi, lai negatīvi neietekmētu vispārīgos noteikumus un nosacījumus.

Jaunie finansēšanas instrumenti, piemēram, iepirkums pirmskomercializācijas posmā vai novatorisku risinājumu publiskais iepirkums, ir vēl juridiski jāprecizē, jo dalībniekiem lielākajā daļā sektoru ir ļoti neliela pieredze saistībā ar šo pasākumu publisko finansējumu. Piemēram, saistībā ar PPP (publiskajām un privātajām partnerībām) ir jāievieš vispārējo nosacījumu kopums, kas būtu piemērojams jaunām un jau spēkā esošajām PPP un kas nodrošinātu intelektuālā īpašuma tiesības (*IPRs*) publiskā iepirkuma jomā, kā arī piekļuves tiesības un atvērto dalību jaunpienācējiem un mazajiem dalībniekiem.

Kopsavilkums

Lai pareizi ieviestu šo pamatprogrammu, ir jāizveido vienots, skaidrs un stabils „Apvāršņa 2020” dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumu kopums.
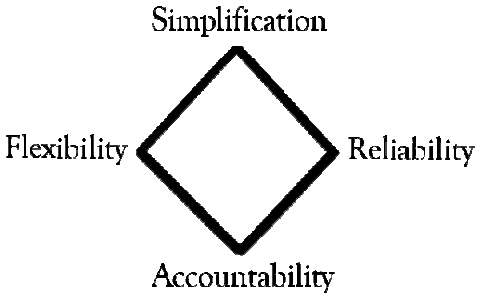
Lai sasniegtu Parlamenta mērķus, kas ir minēti iepriekšējos ziņojumos, un lai izpildītu pētnieku pamatotās prasības, ir jāsaskaņo četri pamatprincipi. Šie principi ir: vienkāršošana, atbildība, elastība un uzticamība. „Apvāršņa 2020” veiksmīga īstenošana lielā mērā ir atkarīga no tā, vai šie principi tiks saskaņoti un ievēroti.